

Matthijs Buikema: 'Onder zeil' Reconstructie van een medische fout. Uitgeverij Zin Publishing, Woubrugge 2011. ISBN 9789081693714 (Medische Missers/ Ziekte Algemeen/Complicaties/fouten/AG/1) Zie ook www.zinonline.nl

Soort boek/Ziekte/Stijl: *Onder zeil* geeft een reconstructie van een medische fout die in het Rotterdamse Havenziekenhuis heeft plaatsgevonden bij het volledig onder narcose brengen waarbij gebruik werd gemaakt van het middel propofol. Verhalend wordt beschreven hoe achterhaald werd, waar de fout zat die 7 patiënten ziek had gemaakt, en hoe het Havenziekenhuis (adequaat) heeft gereageerd om te voorkomen dat het weer zou kunnen gebeuren. Met een voorwoord van Prof. Mr. Pieter van Vollenhoven en twee nawoorden: Hans Büller en Henk Gerla voorzitters RvB van respectievelijk Erasmus MC en Sint Franciscus Gasthuis en van Jan Daniël Ruys van het Bernard Ruysfonds en Ben Vree, voorzitter Stichting Vrienden van Het Havenziekenhuis. Ook is een lijst 'Wat te doen in crisissituaties' opgenomen voor verschillende partijen (patiënt en familie, ziekenhuisbestuurder, arts of verpleegkundige en communicatiemedewerker) gemaakt door Wytze Patijn, Johan Dorresteyn, Jan Klein, Fred Balvert, vertegenwoordigers van de diverse groepen.

Over de schrijver: Matthijs Buikema is freelance journalist, gespecialiseerd in patiëntveiligheid. Hij werkte acht jaar voor verschillende tijdschriften voordat hij in 2004 Zin Tekst& Beeld oprichtte. In 2011 is Zin Publishing opgericht, een uitgeverij die zich op vooralsnog op zorgboeken richt. Hij schreef ook de boeken als *Dit nooit meer* (2009) waarin Nederlandse artsen openlijk vertelden over medische fouten en *Hadden ze maar geluisterd...* Over hoe patiënten en zorgverleners samen medische fouten kunnen voorkomen.

Korte Beschrijving: Matthijs Buikema begint bij de opname en operatie van Wytze Patijn, die op vrijdag 26 september 2008 in het Havenziekenhuis te Rotterdam geopereerd werd aan een lipoom op de rug. De operatie verloopt goed, hij belt zijn vrouw om hem op te komen halen en wordt vervolgens steeds zieker. Na hem worden nog 6 andere patiënten ziek, die gelukkig allemaal genezen.

Matthijs Buikema beschrijft hoe Wytze Patijn steeds zieker wordt en er besloten wordt om hem over te brengen naar de Intensive care van het Sint Franciscus ziekenhuis, waar zwaar zieke personen goed opgevangen kunnen worden. Daarnaast beschrijft hij hoe de operatieafdeling gesloten wordt omdat ook andere patiënten ziek worden. Er komt overleg met bestuurders, microbioloog Greet Vos, specialisten, verpleegkundigen, communicatie en andere adviseurs, externe onderzoekscommissie, verzekeringen, alle mogelijke instanties die mogelijk kunnen inzicht kunnen leveren of helpen en hoe alle andere hulpverlening gemobiliseerd wordt.

Het Havenziekenhuis heeft meteen open gecommuniceerd met de patiënten en de pers en heeft geprobeerd alles in het werk te zetten om hen niet nog meer gedupeerd te laten zijn. Daarnaast hebben zij protocollen aangepast, bijscholingen gegeven aan hulpverleners, en ze hebben gepubliceerd en gesproken over deze medische fout in vakbladen en onder andere congressen. Sindsdien wordt gewerkt met ampullen van 20 mg propofol in plaats van 100 en is de industrie gevraagd een

bacteriegroeiremmend middel toe te voegen aan propofol. Zo hebben door deze fout niet alleen het Havenziekenhuis maar meer ziekenhuizen en partijen kunnen leren van een foute procedure die bij tweederde van de Nederlandse Ziekenhuizen zo werd uitgevoerd. De inspectie van Ziekenhuizen is er nu op gericht deze fout te voorkomen.

Wat viel op: Het ging zoals het eigenlijk altijd zou moeten gaan wanneer er fouten worden gemaakt; want dat kan niet anders. Zorg blijft mensenwerk. Maar dan is het goed om te lezen dat van beide kanten (zowel door hulpverleners als patiënten) op een goede, adequate manier werd gereageerd en wat dat heeft opgeleverd: de familie Patijn en de meeste andere patiënten toonden begrip voor het feit dat er fouten konden worden gemaakt, maar wilden dat de afhandeling (revalidatie, verzorging, schade) goed geregeld werd, zodat zij daar geen problemen mee kregen en lange juridische procedures. De specialisten en hulpverleners toonden hun bezorgdheid en schuldgevoelens openlijk en probeerden de zorg voor de patiënten zo goed mogelijk te laten zijn. Een situatie waar van is geleerd en die gelukkig zo goed mogelijk is afgelopen: Wytze Patijn en alle andere partijen zijn opgeknapt, zij het dat Wytze nierschade houdt en zijn vrouw ook tijd nodig had om deze schokkende ervaring te verwerken. Mooi, dat dit boek er is, de werkwijze past precies bij datgene wat de stichting wil bereiken: in dialoog, open met elkaar omgaan en communiceren zodat zorg verbeterd kan worden. Het blijft goed om scherp te blijven.

Citaten: Pag. 26: ‘Dorresteyn denkt een ogenblik na. Dan neemt hij een besluit. ‘Jan, sluit de operatieafdeling. Niemand mag er meer in totdat we weten wat er aan de hand is. Breng alle patiënten in kaart die gisteren en eergisteren zijn geopereerd, kijk of er meer mensen ziek zijn geworden. We moeten het zekere voor het onzekere nemen. Ik kom nu naar het ziekenhuis.’

Pag.55: ‘Anesthesioloog Jan Klein is onthutst. Hij heeft alle anesthesiemedewerkers bijeen geroepen om een beeld te krijgen van hoe zij propofol klaarmaken. Volgens de bijsluiter moeten anesthesiemedewerkers bij het optrekken van propofol uit het flesje aseptisch werken. (...) Dit is niet de gebruikelijke werkwijze in het Havenziekenhuis.’

Pag.92: ‘Wytze verbaast zich over meer zaken. Bijvoorbeeld dat een verpleegkundige hem vraagt wat de artsen even daarvoor met hem hebben besproken. ‘Hebben jullie dan geen overleg?’ vraagt hij. Het valt hem ook op dat sommige verpleegkundigen moeite hebben om te berekenen hoeveel vocht hij binnenkrijgt. Voor de zekerheid controleert hij de uitkomsten. Hij ergert zich bovendien aan het geroddel van enkele verpleegkundigen terwijl hij wordt gewassen. Alsof hij er niet bij is. (...) Dat het anders kan heeft hij op de intensive care en de dialyseafdeling gezien. Daar liepen de zaken gesmeerd.’

Pag. 102 (Els Patijn) ‘Toen ik weer ging werken op 12 januari zat er ‘stroop’ in mijn hoofd. Dat belemmert je denken behoorlijk, kan ik vertellen. (...) Er is geen standaard voor hoe je zo’n ramp moet verwerken, dus deed ik wat ik gewend ben te doen: doorgaan. (...) Daarom zijn we nu al een tijdje samen thuis, waarbij Wytze weer vaker naar zijn werk gaat en ik nu even niet. Dat zal allemaal wel weer goed komen,

maar het kost tijd.'

Pag.104: 'Je open en dus kwetsbaar opstellen, empathie tonen, contact houden. Het zijn volgens vele deskundigen de basisingrediënten om met medische fouten om te gaan en de pijn bij patiënten en hun familie zo veel mogelijk te beperken. Helaas zijn zorgverleners en ziekenhuisbestuurders daar door de jaren heen niet altijd even sterk in gebleken. (...) Hoe anders is het gegaan in het Havenziekenhuis. Van begin af aan heeft het Havenziekenhuis open kaart gespeeld met de betrokkenen patiënten en hun familie.'

Recensie: Prof. mr. dr. D.P. Engberts: 'Het heeft iets van een thriller: na een kleine chirurgische ingreep worden overigens vitale patiënten doodziek. Het boek doet verslag van de speurtocht naar de oorzaak: verkeerd gebruik van anesthesievloeistof op de OK waardoor de vloeistof besmet raakte met bacteriën. De lotgevallen van een patiënt en zijn naasten worden levensecht geschilderd. Ook het beleid van de directie, de reacties van de artsen, de inbreng van externe deskundigen, de voorlichting aan publiek, families en personeel worden nauwgezet beschreven. Natuurlijk komt ook aan de orde wat de lering uit het gebeurde is en hoe voortaan calamiteiten kunnen worden voorkomen. Het boek is daarover positief: protocollering, disciplineren, toetsbaarheid en transparantie kunnen veel kwaad voorkomen. Dat zal waar zijn, maar een andere les is dat een ziekenhuis een gevaarlijke omgeving is en dat de processen die zich daar afspelen zo complex zijn dat risico's nooit helemaal zijn uit te sluiten. Een interessant boek voor managers en professionals in de zorg. Het scherpt het bewustzijn, maar levert geen gemakkelijke oplossingen.'

<http://www.boekenwurm-en-pleeg.nl/2012/02/04/onder-ziel-matthijs-buikema>